

Een Centrale Opleidingscommissie voor Zorgopleidingen

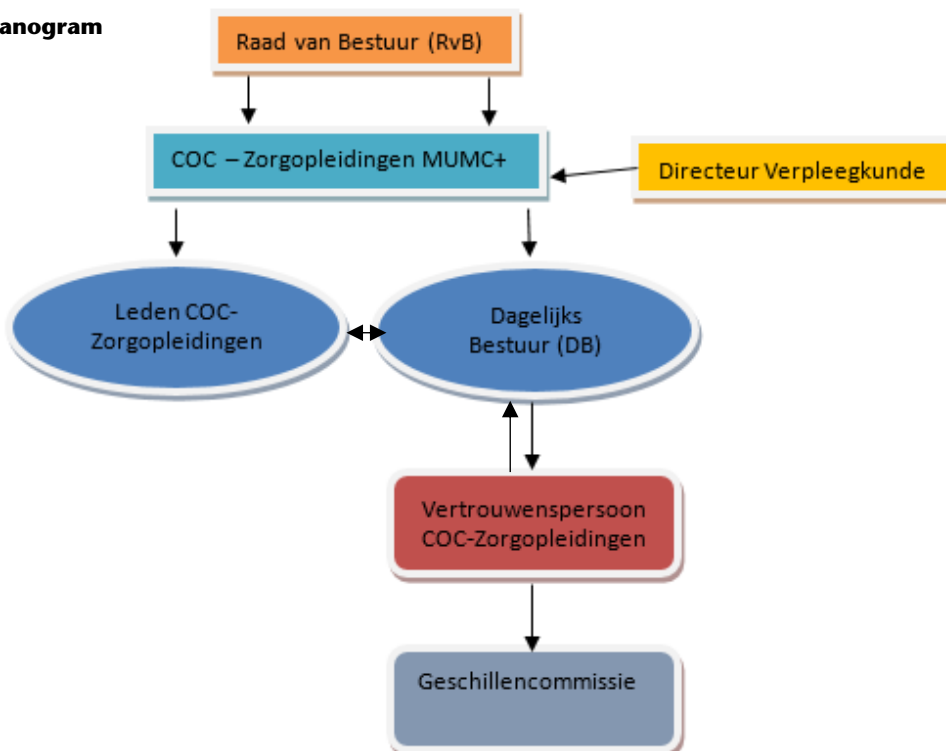
Inge Peeters, Francine Pinckaers

De oprichting van een COC voor Zorgopleidingen is een belangrijke mijlpaal in de toenemende professionaliseringslag van de verpleegkundige professie. Met deze bijdrage in tijdschrift Verpleegkunde wordt beoogd ervaringen met zo'n COC te delen en hopelijk tot een olievlekverspreiding te komen.

Het bestaan en de legitimatie van een centrale opleidingscommissie (COC) met een centrale rol op het gebied van onderwijs en (vervolg)opleidingen voor basisartsen, medisch specialisten en overige professionals in de zorg, zoals o.a. de ziekenhuisapotheker,

GZ-psycholoog en klinisch fysicus, staan al lang niet meer ter discussie. Het is dan ook vreemd dat de ruim 186.000 verpleegkundigen die in de Nederlandse gezondheidszorg werkzaam zijn en een aanzienlijk deel uitmaken van de sector 'zorg en welzijn' het lang zonder een centrale aansturing moesten doen (CBS, 2020). En dit terwijl het bewaken van de kwaliteit van opleidingen binnen het Verpleegkundig Vervolg Onderwijs (VVO) en de paramedische opleidingen, net zoals dat in de medische professie het geval is, een conditio sine que non is voor een opleidingsaanbieder. Hier is gelukkig verandering in gekomen.

Organogram

Figuur 1: Organogram COC-Zorgopleidingen MUMC+

Eerste ziekenhuis

In het Maastricht Universitair Medisch Centrum (MUMC+) werd in 2019, als eerste ziekenhuis in Nederland, een COC opgeleid voor VVO, verder de COC-Zorgopleidingen genoemd. Deze COC werd ingericht naar analogie van de bestaande Maastrichtse COC voor Medische Vervolgopleidingen. In functie en taakstelling werd rekening gehouden met de regeling van het College Zorg Opleidingen (CZO). Naast kwaliteitsbewaking van het opleidingsklimaat heeft de COC-Zorgopleidingen ook de taak intern te bemiddelen bij opleiding-gerelateerde geschillen vóórdát een geschillencommissie wordt ingeschakeld.

Kruisbestuiving

Het primaire doel richt zich in de meest brede zin van het woord op het bevorde-

Box 1: CZO Flex Level en EPA's (Entrusted Professional Activities)

In 2020 is de Maastricht UMC+ Academie Zorgopleidingen samen met zorginstellingen en CZO Flex Level gestart met het vernieuwen van erkende verpleegkundige vervolgopleidingen door het College Zorg Opleidingen (CZO). Deze opleidingen worden ondergebracht in een samenhangend én flexibel stelsel. Opleidingen en leerroutes worden gebaseerd op EPA's en zijn daarmee flexibel en vernieuwend (zie: www.czoflexlevel.nl). Door deze flexibiliteit kunnen verpleegkundigen in een verpleegkundige vervolgopleiding hun leerroute versnellen (of soms juist vertragen) en gemakkelijker in- en doorstromen. Deze vernieuwd visie op onderwijs werd voor het eerst middels de BAZ-opleiding geïmplementeerd, conform de CZO Flex Level-criteria en de daarin beschreven EPA-systematiek.

ren, respectievelijk handhaven, van een optimaal opleidings- en leerklimaat in het MUMC+ waarin studenten, praktijkbegeleiders en praktijkcoördinatoren centraal staan. Binnen COC-Zorgopleidingen-gremia (Figuur 1) worden diverse opleidingsonderwerpen besproken waarbij kennis en informatie wordt gedeeld, en een kruisbestuiving plaatsvindt tussen verpleegkundigen en (para-)medisch ondersteunende professionals van CZO-erkende (en niet-erkende) vervolgopleidingen en hierbij betrokken stakeholders (betrokken opleidingen staan vermeld in Tabel 1).

Platform

Actualiteiten zoals de COVID-19 pandemie onderstreepten nog maar eens het belang van de verpleegkundige professie in de Nederlandse samenleving. In een razendsnel tempo zag men het belang in van een brede en flexibele inzetbaarheid van de verpleegkundige en andere zorgprofessionals. Ook de roep om zelfsturing en het krachtiger worden op het gebied van onderwijsinnovatie heeft vandaag de dag een belangrijkere betekenis gekregen. Functiedifferentiatie in het verpleegkundig beroep bleek afgelopen jaren meer dan noodzakelijk. Medezeggenschap staat al langer hoog op de agenda; het is tijd dat men niet enkel over maar ook met verpleegkundigen spreekt. De COC-Zorgopleidingen bieden een platform om te discussiëren over kwaliteit, opleidersprofessionalisering en daar waar mogelijk het optuigen van discipline-overstijgend onderwijs. Hiermee wordt de verschuivende verhouding in de autonomie van individuele zorgprofessionals niet alleen zichtbaar, maar komt ook de noodzaak van een kwalitatief duurzaam leerklimaat naar voren.

Structurele monitoring

De COC-Zorgopleidingen fungeert met nauwe ondersteuning en formeel mandaat vanuit de Raad van Bestuur (RvB) als onafhankelijk adviesorgaan. Daarnaast vormt de interne leerklimaatmeting, middels vragenlijsten gebaseerd op D-RECT, een voorbeeld van hoe de kwaliteit van het leren structureel gemonitord wordt binnen het praktijkleren. Ook wordt vanuit de COC-Zorgopleidingen aandacht besteed aan een interne auditcyclus binnen VVO (Figuur 2), dit tevens met het oog op de hedendaagse ontwikkelingen rondom CZO Flex Level (zie Box 1). Daar waar interdisciplinaire samenwerking steeds meer de toekomstige manier van werken zal worden, is het interessant en leerrijk tijdens de opleidingsfase diverse professies al van elkaar te laten leren. De jaarlijkse algemene ledenvergadering zorgt voor verbinding waarin betekenisvolle praktijksituaties bijdragen aan het leren van én met elkaar. Bovendien wordt aan de hand van thema-specifieke bijeenkomsten aandacht besteed aan de actiepunten die voortkomen uit de leerklimaatmeting. Gedacht kan worden aan thema's als professionele identiteit, samenwerken, balans werk-privé en begeleiding. Hierdoor wordt niet alleen aandacht besteed aan de individuele beslissingsruimte van de zorgprofessional (in opleiding) maar wordt ook gezocht naar professionalisering en uniformiteit, in een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Reden te meer om het leerklimaat te aanschouwen vanuit een breed kader en waar nodig bij te schaven op basis van rapportages uit kwaliteitsmetingen en hierover gezamenlijk in dialoog te gaan.

Drie organen

De COC-Zorgopleidingen bestaan uit drie organen (Figuur 1): de voltallige ledenvergadering, het door de voltallige ledenverga-

* Indien nodig volgt een interne audit.

Figuur 2: Kwaliteitscyclus

Tabel 1: Clusters met CZO-erkende (en niet-erkende) beroepen waarvoor de COC-CZO bevoegd is inzake intern kwaliteitsbeleid. (vp = verpleegkundige).

Opleidingen per cluster				
Acuut	Langdurige Zorg	Moeder & Kind	OK	Medisch Ondersteunend
Cardiaccare vp	Dialyse vp	Intensivere kinder vp	Anesthesie-medewerker	Deskundige Infectiepreventie
Intensiverecare vp	Endoscopie vp	Intensiverecare neonatologie vp	Klinisch perfusionist	Gipsverband-meester
Mediumcare vp	Geriatricie vp	Kinder vp	Operatieassistent	Klinisch chemisch analist
Recovery vp	Neuro vp	Obstetrie vp	Sedatiepraktijk-assistent	Radiodiagnostisch laborant
SEH vp	Oncologie vp		Medewerker Operatieve Zorg	Radiotherapeutisch laborant
AOA niet CZO	Vp endoscopist			

ring gekozen Dagelijks Bestuur, en de Commissie Interne Geschillen. In deze drie organen zetelt een vertegenwoordiging van alle relevante stakeholders, zijnde praktijkcoördinatoren, een lid van de RvB (of afgevaardigde), de directeur van de Maastricht Academie UMC+ Zorgopleidingen, een vertegenwoordiging van de Vakgroep Verpleegkunde, een vertegenwoordiging van de Verpleegkundige Advies Raad (VAR), een vertegenwoordiging van de opleidingscoördinatoren, en eventueel ad hoc uit te nodigen personen zoals een beleidsadviseur van de RvB, de directeur Medische Vervolgopleidingen, een onderwijskundige van de Maastricht Academie UMC+ of een vertrouwenspersoon vanuit de Commissie Interne Geschillen. Precieze taken en bevoegdheden zijn geconcretiseerd in het formele beleidsstuk dat ten grondslag ligt aan de COC-Zorgopleidingen (dit is desgewenst opvraagbaar bij de corresponderende auteur).

Kwaliteitscyclus en voorbereiding CZO-audits

De Verpleegkundige Vervolgopleidingen staan onder auspiciën van het College Zorg Opleidingen (CZO). Het CZO toetst en accrediteert zorgopleidingen teneinde kwaliteit te behouden en waar mogelijk te verbeteren. Een door CZO toegezegde landelijke erkenning geeft betrokken stakeholders (i.e. patiënt, professional, zorgverzekeraar en werkgever) het vertrouwen dat professionele zorg gewaarborgd is. Hiertoe worden opleidingsplaatsen door CZO geauditeerd. De COC-Zorgopleidingen faciliteert in de voorbereiding van deze audits, opdat er binnen het MUMC+ uniform gewerkt volgende eenzelfde geldende norm ten aanzien van minimaal vereiste kwaliteit. En liefst van al wordt de lat hoger gelegd dan het vereiste minimum, er is namelijk zelden iemand hoger gaan springen door de lat op eenzelfde hoogte te laten liggen. De COC-Zorgopleidingen heeft zelf ook een interne kwaliteitscyclus ontwikkeld (Figuur 2). Middels deze cyclus bereiden praktijkleerplaatsen zich niet eens om de vijf jaar voor op een nieuwe CZO-audit ten behoeve van een (her)erkenning, maar dient men om de twee jaar intern te evalueren, om zo een continuüm te hebben in monitoring en opdat daar waar nodig vroegtijdig bijgestuurd kan worden. Ook hierin staat het leren van én met elkaar centraal. Daarnaast worden de actiepunten van de leerklimateetmeting opgehangen aan een Plan Do Check Act (PDCA)-cyclus. Na elke evaluatie wordt een rapportage gemaakt van de metingen verricht bij alle afdelingen en binnen alle clusters, op een zodanige manier dat individuele gegevens niet herleidbaar zijn en anonimiteit te allen tijde gewaarborgd blijft. Afdelingen kunnen onderling binnen eenzelfde instelling en op termijn (bij al dan niet vergelijkbare afdelingen) tussen ziekenhuizen van elkaar leren zodat er kruisbestuiving van kennis en kunde plaatsvindt.

Samenwerking in de regio

Met het oog op regionalisering werkt de COC-Zorgopleidingen vanuit het MUMC+ nauw samen met het Zuyderland Medisch Centrum (M.C.) en het VieCuri Medisch Centrum. Sinds 2021 is een samenwerkingsverband in de regio in werking gesteld tussen MUMC+ en beide bovenvermelde organisaties (samenwerking met Zuyderland M.C. sinds 2017), desbetreffende centra beschikken inmiddels ook over een soortgelijke COC.

Binnen dit samenwerkingsverband is weliswaar sprake van een individuele professionaliseringslag met een beoogd meerjarenplan, maar beide organisaties dragen ook een gedeelde visie uit over de kwaliteitsbewaking van het leerklimaat. Inmiddels worden jaarlijks kwaliteitsmetingen uitgezet door een onafhankelijk adviesbureau, onder studenten, werkbegeleiders en praktijkcoördinatoren, in nauwe samenwerking met Zuyderland M.C. De COC-Zorgopleidingen en Zuyderland M.C. beogen elkaar in de nabije toekomst te auditeren (in de voorbereidende interne PDCA-cyclus) waarin het leren van én met elkaar vanuit een breed collectief kader bijdraagt aan een duurzaam samenwerkingsverband in de regio. Als COC-Zorgopleidingen hebben we de ambitie om andere ziekenhuizen binnen de regio alsook landelijk hiermee te enthousiasmeren.

Additionele info:

Alle onderliggende stukken (o.a. het Reglement COC Zorgopleidingen, reglement Werking Geschillencommissie en de beschrijving van de auditcyclus) zijn opvraagbaar.

Referenties:

1. <https://academie.mumc.nl/coc>
2. https://academie.mumc.nl/sites/academie/files/visiedocument_coc-zorgopleidingen_db_01072020_fp.pdf
3. <https://www.skiper.nl/nieuws/cbs-aantal-verpleegkundigen-toegenomen>
4. <https://www.czoflexlevel.nl>

Over de auteurs

Inge (IGP) Peeters, PhD, MSc, PT, is senior stafadviseur/onderzoeker (assoc. professor) aan het departement Huisartsgeneeskunde van de faculteit Health, Medicine and Life Sciences aan Universiteit Maastricht & Maastricht UMC+ Academie voor Medische- en Zorgopleidingen.

Correspondentieadres: inge.peeters@maastrichtuniversity.nl
Francine (FJH) Pinckaers, BSc, is praktijkcoördinator - Verpleegkundige vervolgoopleiding oncologie aan Maastricht UMC+, voorzitter COC-Zorgopleidingen.